

§ 59

Helsingin vieraslajilinjauksen 2015-2019 toimenpiteiden toteutumistilanne vuonna 2017

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätös

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto päätti merkitä tiedoksi Helsingin vieraslajilinjauksen 2015-2019 toimenpiteiden toteutumistilanteen vuonna 2017.

Esittelijä

vs. yksikön päällikkö
Eeva Pitkänen

Lisätiedot

Kaarina Heikkonen, kaupunkiekologi, puhelin: +358 9 310 31581
kaarina.heikkonen(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Helsingin vieraslajilinjauksen 2015–2019 toimenpiteistä kaikki ovat käynnistyneet. Käynnistymisvaiheen jälkeen monet toimenpiteistä ovat luonteeltaan jatkuvia.

Helsingin kaupungin vieraslajityöryhmän ensimmäisten toimenpiteiden joukossa oli vieraslajirekisterin valmistelu. Se valmistui vuonna 2015 ja vuonna 2016 siihen suunniteltiin täydennyksiä käyttäjien kokemusten pohjalta. Vuonna 2017 nämä täydennykset toteutettiin. Rekisterin käyttäjätunnuksia oli annettu 20 vuoden 2017 loppuun mennessä kaupunkitila- ja maisemansuunnittelu-, liikunta-, ylläpito- ja ympäristöpalveluille sekä Staralle.

Rekisteriä ei ole käytetty vieraslajien leviämisen analysointiin, koska tiedot eivät vielä ole kattavia. Asiantuntijat ovat kuitenkin käyttäneet levinneisyystietoja omassa työssään ja myös koulutusmateriaaleissa, joiden kautta tietoja on välitetty kaupungin viheralan ammattilaisille. Rekisterissä oli vuoden 2017 lopussa 2043 kohdetta. Näistä 178:ssa on erittäin haitallisiksi luokiteltujen vieraslajien havaintoja.

Vieraslajien torjuntatoimenpiteiden priorisointisuunnitelman mukaisesti torjuntatoimet on kohdennettu arvokkaille luontokohteille tai niiden läheisyyteen ja haitallisimpiin lajeihin. Erittäin haitallisia torjuttavia kasvilajeja ovat jättiputket, kurturuusu ja vuonna 2017 EU:n vieraslajiluettelon uusi laji jättipalsami ja eläinlajeja kaniini, minkki ja espanjansirueta.

Helsingin priorisointiohjelmassa hävitettäväksi luokiteltuja kasvilajeja on yhteensä 25 ja eläinlajeja viisi. Lisäksi priorisointisuunnitelmassa on 13 arvokasta kasvillisuusaluetta, joilla vieraslajien torjunta on aloitettu. Luonnonsuojelualueilla torjunta suunnitellaan tarkemmin hoito- ja käyttösuunnitelmien ja viheralueilla luonnonhoidon toteutussuunnittelun yhteydessä.

Uutta priorisointisuunnitelmassa huomioitavaa aineistoa saatiin vuonna 2017 käynnistetyistä uhanalaisten luontotyyppien kartoituksesta. Löytyneiltä noin 400 kohteelta kartoitettiin myös vieraslajit, joita havaittiin noin 80 kohteelta. Eniten löytyi jättipalsamia lehtokohteilta. Joillakin kohteilla jättipalsamin osuus kasvillisuudesta oli jopa 50 %.

Vuoden 2017 aikana liikuntaviraston ja kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan liikunnan palvelukokonaisuuden kohteissa on suoritettu erittäin haitallisten ja haitallisten vieraslajien torjuntatöitä 26 kohteessa, joista 1 on luonnonsuojelualueella oleva lampi Viikissä, 5 uimarantaa, 11 ulkoilu- saarta, 4 muuta ranta-aluetta, 2 liikuntapuistoa sekä 3 muuta liikunta- paikkaa kantakaupungissa. Useimmissa kohteissa torjutut vieraskasvi- lajit ovat olleet pienehköjä ja rajattuja esiintymiä aiempien vuosien tor- juntatöiden tuloksena. Torjuttuja kasvilajeja oli kuusi, joista määrällises- ti merkittävin oli kurturuusu (17 kohdetta). Muita lajeja olivat jättitatar (2 kohdetta), japanintatar (1 kohde), jättiputki (1kohde), terttuselja (6 koh- detta) ja isotuomipihlaja (1 kohde). Pyydettyjä nisäkäslajeja oli kolme; villikani (4 kohdetta), rotta (3 kohdetta) ja minkki (1 kohde) sekä yksi kalalaji, hopearuutana, jota pyydettiin Viikin luonnonsuojelualan län- siosan lammesta. Syksyllä 2017 ELY-keskukselta haettiin rahoitusta hopearuutanapyyntin tehostamiseksi Viikissä vuonna 2018.

Uutta vieraskasvien torjunnassa oli sosiaalipalvelujen avotyötoiminta- ryhmän työ Viikin arboretumissa. Työkohteet ja torjuttavat lajit käytiin etukäteen läpi Staran ja avotyötoiminnan työnjohdon sekä luontovalvo- jan kesken. Arboretumista poistettiin pääasiassa ruohovartisia kasveja kuten rehuvuohenhernettä, jättitatar, jättipalsamia ja hamppuvillakkoa niittäen ja kitkemällä. Yhteistyötä avotyötoiminnan kanssa on tarkoitus kehittää ja lisätä.

23.03.2018

Lajikohtaisten torjuntatoimenpiteiden edistämiseksi vuonna 2017 laadittiin viherammattilaisille koulutuspaketti haitallisimpien vieraskasvien torjunnasta. Pakettiin sisältyy tietoa vieraskasvilajien levinneisyydestä ja ohjeita sekä kasvilajien tunnistamisesta että torjunnasta. Kahteen koulutustilaisuuteen osallistui sekä luonnonhoidon suunnittelijoita että Staran vieraslajien torjunnasta vastaavia.

Espanjansiruetanan Kerro kartalla -kyselystä asukkaille on kirjoitettu raportti. Levinneisyystietojen lisäksi raportissa esitetään tapoja ympäristön hoitamiseksi siten, että etana ei pääsisi lisääntymään ja leviämään. Vuoden 2017 kesä oli viileä ja espanjansiruetanamassoja ei todettu.

Asukkaita on kannustettu osallistumaan kaupungin järjestämiin vieraslajitalkoisiin tai järjestämään omia talkoita. Asukkaille on annettu neuvontaa sekä apua talkoojärjestelyissä. Vuonna 2017 kaupunkiympäristön toimiala järjesti seitsemät vieraslajitalkoot: viidet talkoot oli suunnattu asukkaille (Fastholma, Uutela, Mustapuro: jättipalsami, Stansvik: kurturuusu), yhdet koululaisille (Saunapellonlampi: hopearuutana) ja yhdet yritykselle (Fastholma: jättipalsamin kitkentää). Yhteensä talkoiden osanottajamäärä oli 125 henkilöä. Suurin osa talkoista järjestettiin yhteistyössä Allergia-, Iho ja Astmaliiton sekä WWF:n kanssa osana heidän yhteistyöhankettaan Terve askel luontoon. Kaupungin järjestämien talkoiden lisäksi asukkaat järjestivät noin 10 omatoimiset talkoot pääasiassa jättipalsamin kitkemiseksi. Kaupunki auttoi näissä talkoissa hävittämällä syntyneen kasvijätteen.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut –kuntayhtymän (HSY) henkilökunta on ohjeistettu vieraslajijätteen käsittelystä. Vieraslajijäte otetaan HSY:n Sortti-asemille säkitettynä polttoon menevään sekajätteeseen, ei puutarhajätteeseen. Kuorma-autokuormat otetaan vastaan Ämmäsuolla biojätteen käsittelylaitokselle mädätys- ja kuumakompostointiprosesseihin.

Pääkaupunkiseudun kuntayhteistyökokouksessa Espoossa 14.9.2017 kuntien edustajat esittelivät vieraslajien levinneisyys - ja torjuntatilannettaan. Tilaisuudessa keskusteltiin yhteistyössä tehtävästä torjunnasta kuntien rajoilla ja pienvesien varsilla.

Vuoden 2017 keväällä laadittiin kaksi lehdistötiedotetta, toinen espanjansiruetanasta ja toinen vieraskasvilajien torjunnasta.

Vieraslajien torjuntaan käytettyjä resursseja ei ole kaikilta osin pystytty esittämään yksityiskohtaisesti, koska kaikkea vieraslajeihin liittyvää virkатыötä ja muiden vihertöiden yhteydessä tehtävää vieraskasvilajien torjuntaa ei ole tilastoitu erikseen.

23.03.2018

Liikuntaviraston ja liikunnan palvelukokonaisuuden vieraskasvilajien torjunnan kustannukset olivat arviolta noin 10 500 euroa, nisäkkäiden pyynnistä noin 3 500 euroa ja hopearuutanan pyynnistä noin 3 000 euroa. Näissä kustannuksissa on mukana arvio myös oman henkilökunnan kuluista mukaan lukien arvio virkatyön osuudesta. Liikunnan kokonaiskustannukset olivat yhteensä noin 17 000 euroa. Rakennusviraston katu- ja puisto-osasto ja kaupunkiympäristön yleisten alueiden ylläpito ovat käyttäneet vuoden 2017 aikana haitallisten vieraskasvilajien torjuntaan 25 300 euroa ja kasvillisuuden suojaukseen 15 000 euroa. Villikanien ja pienpetojen torjuntaan kului 196 350 euroa, josta kaniinien osuus oli 145 350 euroa. Lisäksi rottien torjuntaan käytettiin 4000 euroa. Asiantuntijatehtäviin ja asiakaspalveluun meni 43 500 euroa ja kaupungin omien työntekijöiden osuudeksi on arvioitu 14 000 euroa. Ympäristökeskus käytti vieraslajirekisterin täydennysten toteuttamiseen 6300 euroa. Asiantuntijatyöhön on arvioitu kuluneen 15 000 euroa.

Liikuntavirasto ja liikunnan palvelukokonaisuus ovat siis käyttäneet vieraslajien torjuntaan vuonna 2017 noin 17 000 euroa, rakennusvirasto ja kaupunkiympäristön toimialan ylläpito noin 298 150 euroa ja ympäristökeskus ja ympäristöpalvelut 21 300 euroa. Näistä noin 207 000 euroa on kulunut vieraseläinlajien ja yli 25 000 euroa vieraskasvilajien torjuntaan. Lisäksi kasvien suojaukseen on käytetty 15 000 euroa. Yhteenlaskettuna kaupungin panostus on ollut noin 336 500 euroa vuonna 2017. Vuonna 2016 kaupunki käytti vieraslajien torjuntaan yhteensä noin 397 000 euroa.

Esittelijä

vs. yksikön päällikkö
Eeva Pitkänen

Lisätiedot

Kaarina Heikkonen, kaupunkiekologi, puhelin: +358 9 310 31581
kaarina.heikkonen(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Ympäristölautakunta 07.03.2017 § 75

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätös

Ympäristölautakunta päätti merkitä tiedoksi Helsingin vieraslajilinjauksen toteutumistilanteen vuonna 2016.

Helsingin vieraslajilinjauksessa 2015–2019 vuosille 2015 ja 2016 esitetyistä toimenpiteistä suurin osa on toteutunut tai käynnistynyt.

Vieraslajityöryhmän ensimmäisten toimenpiteiden joukossa oli vieraslajirekisterin valmistelu. Se valmistui vuonna 2015 ja vuonna 2016 siihen on suunniteltu muutoksia ja täydennyksiä käyttäjien kokemusten pohjalta. Rekisteriä ei ole vielä käytetty vieraslajien leviämisen analysointiin, koska tietoja on kertynyt vasta lyhyen aikaa. Kohteita rekisteriin on kuitenkin kertynyt yli 1000 ja niistä noin 150:ssä on erittäin haitallisiksi luokiteltuja lajeja.

Vieraslajien torjuntatoimenpiteiden priorisointisuunnitelma tehtiin vuonna 2016. Sen mukaisesti torjunta kohdennetaan arvokkaille luontokohteille ja haitallisimpiin lajeihin. Eensisijaisesti hävitettäviä kasvilajeja on 25 ja eläinlajeja viisi. Lisäksi suunnitelmassa on 13 arvokasta kasvillisuusaluetta, joille vieraslajien torjunta lähivuosina keskitetään. Luonnonsuojelualueilla toimitaan hoito- ja käyttösuunnitelmien ja metsissä luonnonhoitosuunnitelmien mukaisesti.

Lajikohtaisten torjuntatoimenpiteiden edistämiseksi vuonna 2016 järjestettiin espanjansiruetanasta Kerro kartalla –kysely asukkaille. Vastaukseksi saatiin 259 etanahavaintoa.

Erittäin haitallisia vieraslajeja on torjuttu edellisten vuosien tapaan. Erittäin haitallisia torjuttavia kasvilajeja ovat jättiputket ja kurturuusu, eläinlajeja kaniini, minkki ja espanjansiruetana.

Kaupungin edustajat osallistuivat 8.11.2016 Suomen ympäristökeskuksessa järjestettyyn EU:n haitallisten vieraslajien levinneisyys ja hallintatoimenpiteet –hankkeen (HAVI) järjestämään Vieraslajien hallinta -teemapäivään. Siellä esiteltiin HAVI–hankkeen alustavia tuloksia mm. Suomeen mahdollisesti saapuvista uusista vieraslajeista, kerrottiin uudesta vieraslajilainsäädännöstä sekä eri tahojen kokemuksista vieraslajien hallinnassa. Tilaisuudessa esiteltiin myös Helsingin vieraslajilinjaus ja torjuntakäytäntöjä, joita pidettiin hyvinä.

Puistokummitoiminnan yhteydessä asukkaita on kannustettu vieraslajien torjuntatyöhön ja annettu neuvontaa. Rakennusvirasto järjesti kesän aikana neljät torjuntatalkoot, joihin osallistui yhteensä yli 150 henkilöä. Asukkaita kannustettiin vieraslajien torjuntaan myös kahdella mediatiedotteella: 1) Espanjansiruetanan paras torjunta-aika on nyt ja 2) Kotipihan vieraskasvit kuriin kolmella konstilla. Annettiin myös haastat-

23.03.2018

teluja ja laadittiin mielipidekirjoitus vieraslajien torjunnan kustannuksista.

Rakennusvirasto järjesti 17.2.2016 rakennusviraston, Staran ja ympäristökeskuksen työntekijöille koulutus- ja keskustelutilaisuus: "Terve kasvualusta –viherrakentamisen kivijalka. Kaivumaiden hyötykäyttö ja vieraslajien leviämisen ehkäiseminen". Koulutukseen osallistujia oli 75.

Vieraslajien torjuntaan käytettyjä resursseja ei ole kaikilta osin pystytty esittämään yksityiskohtaisesti, koska vieraslajeihin liittyvää virkatyötä ja muiden vihertöiden yhteydessä tehtävää vieraskasvilajien torjuntaa ei ole tilastoitu. Vuoden vaihteessa tehdyn arvion mukaan liikuntavirasto on käyttänyt vieraslajien torjuntaan noin 26000 euroa, rakennusvirasto noin 306 000 euroa ja ympäristökeskus noin 8000 euroa. Näistä hieman yli 200 000 euroa on kulunut vieraseläinlajien ja yli 50000 vieraskasvilajien torjuntaan. Yhteenlaskettuna kaupungin panostus on ollut noin 340 000 euroa vuonna 2016. Vuonna 2015 kaupunki käytti vieraslajeihin 397 000 euroa.

01.03.2016 Ehdotuksen mukaan

14.04.2015 Ehdotuksen mukaan

24.03.2015 Poistettiin

08.01.2013 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Esittelijä

ympäristönsuojelupäällikkö
Päivi Kippo-Edlund

Lisätiedot

Kaarina Heikkonen, kaupunkiekologi, puhelin: +358 9 310 31581
kaarina.heikkonen(a)hel.fi

Helsingin Satama -liikelaitoksen jk 02.04.2013 § 19

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätös

Esittelijä täydensi asiasta käydyn keskustelun perusteella lausunnon 2. kappaletta seuraavasti:

Alusten ja niiden painolastivesien käsittelyä säätelevät kansainväliset säännökset, joista kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) painolastivesiyleissopimus ei ole vielä astunut voimaan. Yksittäisen sataman

23.03.2018

kautta tapahtuvat vaikutusmahdollisuudet ovat asiassa ennen sopimuksen voimaantulusta vähäiset.

Johtokunta päätti antaa otsikkoasiasta ympäristölautakunnalle esittelijän muuttetun lausunnon:

"Helsingin Sataman johtokunta näkee vieraslajien torjumiseksi tehtävän työn tärkeänä ja osaltaan tukee ympäristökeskusta erityisesti vesiympäristön selvitystyöissä. Johtokunta kuitenkin painottaa, että sen vaikutusmahdollisuudet Itämerelle leviävien vieraslajien torjunnassa ovat varsin vähäiset mm. seuraavista syistä

- Alusten ja niiden painolastivesien käsittelyä säätelevät kansainväliset säännökset, joista kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) painolastivesiyleissopimus ei ole vielä astunut voimaan. Yksittäisen sataman kautta tapahtuvat vaikutusmahdollisuudet ovat asiassa ennen sopimuksen voimaantulusta vähäiset.

- Mahdollisesti haitallisia eliöitä sisältävien painolastivesien pumppaus tapahtuu lähinnä irtolasteja noutavien alusten lastauksen yhteydessä. Helsingin satamassa on vain vähän irtolastiliikennettä. Yksikköliikenteen alukset, matkustaja-alukset ja matkustaja-autolautat käyttävät varsin vähän painolastivettä. Osassa aluksia on nykyisin käytössä painolastivesien puhdistusjärjestelmiä

- Helsingin sataman liikenne tulee lähes kokonaan Itä- ja Pohjanmereltä ja vain vähäisessä määrin luonnoksessa mainituista pääasiallisista vieraslajilähteistä Kaspianmereltä, Mustaltamereltä tai Atlantilta."

Esittelijä

talousjohtaja
Tauno Sieranoja

Lisätiedot

Aino Rantanen, Laatu- ja ympäristöpäällikkö, puhelin: +358931033521
aino.rantanen(a)hel.fi

Yleisten töiden lautakunta 19.03.2013 § 121

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätös

Yleisten töiden lautakunta päätti antaa ympäristölautakunnalle seuraavan lausunnon:

Helsingin vieraslajien linjausten tavoitteena on rajoittaa haitallisten vieraslajien aiheuttamia haittoja ja riskejä luonnolle, elinkeinoille ja luon-

23.03.2018

nonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle Helsingissä. Linjaukset koskevat Helsingin kaupungin omistamia maa- ja vesialueita sekä kaupungin rajojen sisäpuolella että muissa kunnissa. Keskeisimmät ja kiireellisimmät toimenpiteet on esitetty vuosille 2012 - 2016, jonka jälkeen ne on tarkoitus päivittää. Linjauksien toteutusta koordinoivaksi ja seurannan vastuutahoksi ehdotetaan Helsingin ympäristökeskusta, joka on vastannut linjausten laatimisesta.

Yleistä vieraslajien linjauksista Helsingissä

Rakennusvirasto tekee jo nyt työtä haitallisten vieraslajien torjumiseksi. Konkreettinen toiminta on keskitetty joidenkin haitallisimmiksi katsottujen lajien, joita ovat erityisesti jättiputket, kurturuusu, villikani, supikoira ja minkki, leviämisen estämiseen. Kaikki edellä mainitut lajit ovat kansallisen strategian mukaan haitallisia tai erittäin haitallisia vieraslajeja. Torjuntatoimet on kohdistettu niille alueille, missä on runsaasti luontoarvoja, kuten luonnonsuojelualueille ja arvokkaihin luontotyyppeihin. Rakennusvirasto pystyy tekemään näitä torjuntatoimia sille annetuin valtuuksin vain vastuullaan olevilla yleisillä alueilla eli kaduilla, puistoissa ja viheralueilla Helsingissä. Tämän hetken käsityksen mukaan vieraslajien torjuntaan käytettäviä resursseja pitää lisätä tuntuvasti, jos torjuntatoimintaa ryhdytään tekemään muissa kunnissa olevilla, Helsingin kaupungin omistamilla maa-alueilla.

Yleisten töiden lautakunta pitää tärkeänä, että vieraslajien linjausten avulla nostetaan esille haitallisten vieraslajien torjuntatyön tärkeys. Samoin kansallisen vieraslajistrategian toimeenpanoa on kiirehdittävä Helsingissä. Linjauksissa korostetaan sekä varhaisen toiminnan tärkeyttä että riskienarviointityön käynnistämistä. Tämä on perusteltua, jotta ongelmaan voidaan tarttua kustannustehokkaasti ja alkuperäiselle luonnolle aiheutuvat haitat minimoida.

Linjauksissa ei ole kuvattu yhteistyötä muiden kuin kaupungin eri virastojen kanssa. Yleisten töiden lautakunta kannattaa ehdotusta eri hallintokunnista muodostuvan ohjausryhmän perustamiseksi. Ohjausryhmässä tulee olla myös edustajia muista hallinnonaloista, kuten maa- ja metsätalousministeriöstä ja ympäristöministeriöstä, sekä muista pääkaupunkiseudun kunnista. Lisäksi yleisten töiden lautakunta kannattaa ehdotettua riskienarviointia varten tarvittavan, erillisen asiantuntijaryhmän perustamista.

Yleisten töiden lautakunnan mielestä Helsingin ensimmäisten vieraslajilinjauksien tulee kattaa viisivuotiskausi 2013 - 2017. Näin toimenpiteitä on mahdollista toteuttaa otsikon määrittelemän ajanjakson puitteissa. Linjauksen päivitys siirtyisi samalla vuoteen 2017.

Linjauksen toimivuus

Yleisten töiden lautakunta toteaa, että linjaustyö on keskeneräinen ja ei anna riittävää evästystä ja työvälineitä käytännön toiminnalle. Linjauksista puuttuu muun muassa perustieto siitä, mitkä ovat Helsingissä paikallisesti haitallisia vieraslajeja ja mistä lajeista tulee laatia riskinarviointeja, toimenpideohjelmia sekä varaus suunnitelmia. Toimenpideohjelmien laatiminen tulee tehdä ensisijaisesti niistä lajeista, joista on eniten todettua haittaa alkuperäiselle luonnolle ja eri ihmistoiminnan osaluueille. Toimenpideohjelmia voidaan tehdä myös arvokkaimmille luontokohteille, kuten linjauksissa on ehdotettu.

Linjauksissa ei ole riittävän selkeästi eritelty vastuutahoja eri toimenpiteille, esimerkiksi mikä taho vastaa yksittäisten lajien levinneisyyden inventoinneista, joiden pohjalta lajikohtaiset torjuntasuunnitelmat laaditaan. Linjauksissa on ehdotettu, että rakennusvirasto vastaisi kaikesta, mikä liittyy maaympäristöissä tavattaviin haitallisiin vieraskasveihin, joita on kansallisen vieraslajistrategian mukaan haitallisten vieraslajien listalla 24 lajia. Samoin rakennusviraston kokonaisvastuulle ehdotetaan 6 maaselkärankaista lajia, joita ovat esimerkiksi villikani ja rotta.

Yleisten töiden lautakunnan mielestä ympäristökeskuksella tulee olla päävastuu kaikkien vieraslajien levinneisyystietojen selvittämisessä sekä keskeinen rooli torjunnan ohjeistuksen laatijana ja tiedon jakajana Helsingin maa- ja vesialueilla sekä Helsingin omistamilla alueilla muissa kunnissa.

Suurin osa Suomessa haitallisiksi tunnistetuista vieraskasvilajeista on jo levinnyt Helsinkiin, mutta tarkkaa tietoa niiden levinneisyyden laajuudesta ja kasvupaikoista ei vielä ole. Levinneisyystiedot muiden kuntien alueilta ovat niin ikään puutteelliset. Kun vastuu on ympäristökeskuksella, muiden virastojen, seurakunnan, valtion ja yksityisten omistamat tai vastuulla olevat alueet voivat sisältyä selvitykseen ja edelleen näille alueille on mahdollista kohdistaa toimenpiteitä, sillä viranomaisena ympäristökeskus pystyy toimimaan myös näillä alueilla. Rakennusviraston toimivalta rajoittuu virastolle kuuluviin yleisiin alueisiin eli sen vastuulla oleviin katu- ja viheralueisiin.

Toimenpiteet ovat riittämättömästi taustoitettu ja ohjeistettu tässä työssä, jotta linjausten perusteella voitaisi ryhtyä konkreettisiin lajikohtaisiin toimiin. Linjausten ja siinä esitetyn vision avulla ei ole mahdollista määrittellä, mikä torjunta- ja toimenpidetaso tai lopputulos on tavoitteena. Esitetyt mittarit eivät mittaa toimenpiteiden onnistumista, vaan ne ovat lähinnä aikataululuonnos eri jatkotoimille.

23.03.2018

Vieraslajit aiheuttavat jo nyt merkittäviä kustannuksia kaupungille. On selvää, että työhön tarvitaan nykyistä enemmän resursseja. Helsingin vieraslajikoordinaattorin toimi on tarpeen. Linjauksissa korostetaan resurssien lisäämisen tarpeellisuutta, mutta niissä ei oteta kantaa, mihin konkreettisiin toimiin ympäristökeskus aikoo ryhtyä ja miten se aikoo jatkossa kohdistaa resurssejaan. Esitettyjen toimenpiteiden aikatauluus asettaa haasteita rakennusvirastolle, koska nykyiset resurssit ovat riittämättömiä linjausten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Seuraavissa kolmessa kohdassa on yleisten töiden lautakunnan esittämiä täydennys- ja korjausehdotuksia, jotka on ryhmitelty vieraslajilinjausten otsikoiden mukaisesti.

Haitallisten vieraslajien aiheuttamien riskien sekä haittojen arviointi ja minimointi

- Vieraslajien seuranta tulee olemaan haastavaa, koska olemassa olevaa, ajantasaista tietoa lajien levinneisyydestä ei ole käytettävissä kuin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Jatkuvaa, jo käynnissä olevaa ympäristöseurantaa tehdään pääasiassa vesialueilla. Ensin tarvitaan levinneisyystiedot ennen kuin voidaan tehdä riskinarviointia ja lajikohtaisia toimenpideohjelmia. Levinneisyystietojen kerääminen kuuluu Helsingin ympäristökeskukselle.
- Suomen ympäristökeskus kerää parhaillaan vieraslajien esiintymätietoja yhtenäiseen tietokantaan eli vieraslajiportaaliin. Ennen omien järjestelmien kehittämistä ympäristökeskuksen tulee selvittää, voidaanko Helsingin vieraslajitietoja kerätä ja hyödyntää tämän portaalinkin kautta. Näin vältetään päällekkäiseltä työltä ja erillisen tietokannan luomiselta. Kaikenlaista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa tulee lisätä muiden viranomaisten, erityisesti kansallista vieraslajistrategian toimeenpanoa koordinoivan maa- ja metsätalousministeriön, kanssa.
- On hyvä, että riskinarvioinnissa keskitytään arvokkaisiin luonnontuotantalueisiin ja torjuntatoimissa painotetaan näitä kohteita. Jotta tässä päästään eteenpäin, tulee Helsingin eri virastojen yhdessä määritellä nämä alueet. Koska linjaukset koskevat kaikkia Helsingin kaupungin maanomistuksessa olevia maa-alueita eli yli 10 000 hehtaaria ja kaupungin vesialueita, edellä mainittu priorisointi on tarpeen.

Helsingin kaupungin luonnossa olevien haitallisten vieraslajien leviämisen estäminen ja jatkuvat toimenpiteet

- Linjauksissa ei ole otettu kantaa siihen, mitkä lajit Helsingin mailla ja vesialueilla ovat torjunnan tai ennaltaehkäisyyn kannalta ensisijaisia. Ennen toimenpideohjelmien laatimista on sovittava Helsingin

23.03.2018

haitallisista vieraslajeista, sillä kansallisessa vieraslajistrategiassa haitallisia vieraslajeja on kaikkiaan 157 lajia ja paikallisesti haitallisia tai tarkkailtavia on 123 lajia. Seurantamenetelmistä ja raportoinnista on sovittava hallintokuntien ja ympäristökeskuksen kanssa.

- Toimenpideohjelmien laatiminen yksittäisille lajeille on välttämätöntä, jotta torjuntatyö onnistuu. Tätä varten tarvitaan riittävästi tietoa lajien levinneisyydestä. Näin ei vielä ole kuin poikkeustapauksissa. Samoin lajien biologiasta tarvitaan lisätietoja; tästä on vielä vähemmän tietoa Suomen oloissa. Lajikohtaisia torjuntasuunnitelmia tulee laatia kiireellisimmin paikallisesti arvokkaille luontokohteille.
- Yleisten töiden lautakunta kannattaa vapaaehtoistyön lisäämistä ja kehittämistä vieraskasvilajien torjuntatyössä.

Uusien haitallisten vieraslajien varhaista havaitsemista ja hävittämistä koskevat toimenpiteet

- Uusien haittalajien varhaisen havaitsemisen ja hävittämisen vastuut ja keinot sekä tiedottaminen tulee selvittää muiden viranomaisten, erityisesti maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön, kanssa. Nämä ministeriöt vastaavat kansallisen vieraslajistrategian toimeenpanosta. Riskinarviointi ja toimenpiteet tulee tehdä yhteistyössä edellä mainittujen tahojen kanssa. Tällä hetkellä on kehitteillä kansainvälisesti erittäin vaaralliseksi osoittautuneiden vieraslajien Suomeen saapumisen varalta varautumissuunnitelmat, joihin Helsingin on syytä tehdä tarkennuksia paikallisella tasolla. Vastuu tästä kuuluu ympäristökeskukselle.
- Rakennusviraston vastuulle osoitettu toimenpide "kaupungin viheralueilla käyttämien kasvilajien valinta" ei ole konkreettinen toimenpide, joka jättää epäselväksi, mitä tällä tarkoitetaan. Mittareiden osalta ei kerrota, kuka tekee ja vastaa toimenpiteiden toteutuksesta.

Muita huomioita linjauksiin:

- Tekstissä käytetään epäyhtenäisesti termejä vieraslaji ja haitallinen vieraslaji. Kaikki vieraslajit eivät ole haitallisia.
- Linjauksissa esitetty jako maa- ja vesiympäristöihin on toiminnan suunnittelun ja hallinnoinnin helpottamiseksi hyvä ajatus.
- Valkoposkihanhi ei ole vieraslaji, vaan kuuluu Suomen lintulajistoon ja on rauhoitettu. Kanadanhanhi on sen sijaan kansallisen vieraslajistrategian mukaan paikallisesti haitallinen vieraslaji.
- Rakennusvirasto on tilannut jo pitkään pienpetopyyntiä erityisesti luonnon- ja linnustonsuojelualueilla eli työ ei ole uutta, kuten linjaustekstissä annetaan ymmärtää.

23.03.2018

- Linjauksissa on kerrottu lyhyesti Helsingin vieraslajitilanteesta. Vieraskasvilajeja esittelevässä osuudessa mainitaan vain kolme lajia, vaikka Helsingissä esiintyy huomattavasti enemmän haitallisia lajeja. Samoin maaeläinosuudessa on kokonaan jätetty huomioimatta espanjansiruetana (erityisen haitallinen) ja rotta (haitallinen). Taus-toituksesta ei näin synny kokonaiskuvaa Helsingin vieraslajitilan-teesta, sen nykytilasta ja haittojen merkittävydestä.
- Vieraslajien taloudelliset riskit ja torjuntatoimista Helsingin kaupun-gille aiheutuvat kustannukset -otsikon alla ei ole esitetty vieraslajien taloudellisista riskeistä ja torjunnasta aiheutuvia kustannuksia. Tätä kohtaa tulee täydentää.

Yleisten töiden lautakunta esittää, että jatkossakin päävastuu vieraslaji-linjauksista sisältäen lajiston seurannan ja toimenpiteiden ohjeistuksen on Helsingin ympäristökeskuksella.

Yleisten töiden lautakunta puoltaa edellä mainituin huomautuksin vie-raslajien linjauksia Helsingissä 2012 - 2016.

12.03.2013 Pöydälle

Esittelijä

kaupunginarkkitehti
Jukka Kauto

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija, puhelin: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi

Opetuslautakunta 05.03.2013 § 21

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätös

Opetuslautakunta päätti antaa ympäristölautakunnalle seuraavan lau-sunnon:

Helsingin vieraslajien linjausten tavoitteena on ennaltaehkäistä haital-listen vieraslajien aiheuttamia haittoja ja riskejä Helsingin luonnolle. Yh-tenä tärkeänä toimenpiteenä nähdään tiedottamisen tehostaminen kun-talaisille, jotta nämä eivät tahattomasti levitä uusia vieraslajeja ympäris-töön ja kannustaa heitä osallistumaan haitallisten vieraslajien torjun-taan. Opetuslautakunta pitää tärkeänä, että kouluissa ja oppilaitoksissa tutustutaan tähän aiheeseen ja osallistutaan mahdollisuuksien mukaan omalla alueella haitallisten vieraslajien torjuntaan.

23.03.2018

Esittelijä

linjanjohtaja
Outi Salo

Lisätiedot

Kirsi Verkka, opetuskonsultti, puhelin: 310 84026
kirsi.verkka(a)hel.fi

Kaupunkisuunnittelulautakunta 26.02.2013 § 54

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätös

Kaupunkisuunnittelulautakunta päätti antaa ympäristökeskukselle seuraavan lausunnon:

Vieraslajien torjunta liittyy ensisijaisesti maiseman ja ympäristön hoitoon. Kaavoituksen yhteydessä mahdollistetaan maankäytön muotoja, joista puisto- ja viheralueet sekä muu kaupunkivihreä kuten katuistutusten tilavaraukset saattavat luoda kasvualustan myös haitallisille vieraslajeille. Kaavamääräyksissä ei pääsääntöisesti puututa kasvilajistoon, vaikkakin yleisten alueiden yleissuunnitelmissa, lähiympäristön suunnitteluohjeissa, rakentamistapaohjeissa ja erityisesti pihojen ja puistojen kunnostusohjeissa saatetaan esittää vaihtoehtoja tai ideoita toivotusta lajivalikoimasta. Syynä voi tällöin olla tietyn kaupunkikuvallisen ilmeen aikaansaaminen tai alueen historiallisista arvoista lähtevä tavoite säilyttää tiettyjä ominaispiirteitä.

Suuri osa haitallisista vieraskasvilajeista on alkuperältään koristekasveja, kuten Helsingin rannoille levittäytynyt kurtturehtiruusu, jättipalsami sekä jättiputki. Kurttureusua istutettiin paljon pihuille 1950- ja 60-luvuilla, joten se on myös osa kulttuurihistoriaa ko. aikoina suunnitelluilla alueilla. Alueen ominaispiirteisiin kuuluvan lajiston säilyttämisen ja toisaalta haitallisten vieraslajien torjunnan välillä joudutaankin tällaisilla alueilla tekemään valintoja.

Mitä eläinlajistoon tulee, haitalliset vieraslajit aiheuttavat tuhoa myös maiseman kulttuuriperinnölle (esimerkkinä kaniin aiheuttamat vahingot keskustan historiallisten puistojen kasvillisuudelle), jonka vaaliminen on osa hyvän kaupungin suunnittelua. Näin ollen niiden torjuminen on tärkeä osa toivotun tulevaisuuden aikaansaamista.

Vieraslajistrategian tavoitteena on myös tehostaa kuntalaisille suunnattua tiedottamista, jotta he eivät tahattomasti tai tahallisesti levitä luontoon uusia vieraslajeja. Tässä tiedotuksessa olisi tärkeää tehdä asia maallikolle helpommin lähestyttäväksi valottamalla liitteenä ollutta lin-

23.03.2018

jausta paremmin esim. vieras- ja tulokaslajien välistä eroa ja tarvittavia toimenpiteitä toivotun lopputuloksen aikaansaamiseksi.

Kaupunkisuunnitteluvirastossa laadittava Viheralueiden strateginen kehityskuva on asettanut yhdeksi tavoitteekseen monimuotoisen maiseman vaalimisen. Tämä sisältää maiseman kerroksellisuuden ja erityisesti Helsingille tyypillisten ominaispiirteiden säilyttämisen uusien maisemien syntymisen rinnalla, sekä luonnon monimuotoisuuden huomioon ottaminen ekologisesti kestävä kaupungin nimissä. Lajiston tietoinen ohjaaminen, johon kuuluu ei-toivottujen vieraslajien haitallisten vaikutusten ehkäiseminen, tukee näitä tavoitteita. Vieraslajistrategian käytännön toteuttamisesta tulevat pääosin vastaamaan muut hallintokunnat.

Käsittely

26.02.2013 Ehdotuksen mukaan

Vastaehdotus:

Outi Silfverberg: Lisäys uudeksi viidenneksi kappaleeksi: "Kaavoitustyössä tulee huomioida riskialueet vieraslajien leviämiseksi ja laatia asianmukaiset hoitoehdotukset. Tyypillisiä riskialueita ovat alueet, joilla varastoidaan tai käsitellään maa-aineksia, kuten täyttömaata ja komposteja. Näiden sijaitessa esimerkiksi lähellä Natura-alueita, luonnon-suojelualueita, puistoja ja puutarhoja on riski vieraslajien leviämiseksi ympäristöön erityisen suuri."

Vastaehdotus raukesi kannattamattomana.

Esittelijä

asemakaavapäällikkö
Olavi Veltheim

Lisätiedot

Maria Jaakkola, toimistopäällikkö, puhelin: 310 37244
maria.jaakkola(a)hel.fi

Teknisen palvelun lautakunta 21.02.2013 § 43

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätös

Teknisen palvelun lautakunta päätti antaa ympäristölautakunnalle "Vieraslajien linjaukset Helsingissä 2012 -2016"-luonnoksesta seuraavan lausunnon:

23.03.2018

Vieraslajilinjauksen kommentoitavana olevassa luonnoksessa tavoitteeksi asetettu, kansallisen vieraslajistrategian mukainen, haitallisten vieraslajien nopea ja ennaltaehkäisevä torjunta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on menestyksekkään toteutuksen ja resurssien käytön kannalta kustannustehokkain toimintatapa. Uudelle alueelle lisääntymiskykyisen kannan muodostaneen vieraslajin viivästynyt poistaminen luonnosta vaatii runsaasti enemmän resursseja kuin riittävän ajoissa aloitetut torjuntatoimet.

Vieraslajeja pidetään maailmanlaajuisesti luonnon monimuotoisuuden toiseksi suurimpana uhkatekijänä. Vieraslajien aiheuttamien taloudellisten menetysten arvioidaan maailmanlaajuisesti olevan yli 1000 miljardia vuodessa ja Suomessa vuosittain kymmeniä, jopa satoja miljoonia euroja. Vieraslajien linjauksen luonnoksessa on tunnistettu ja aiheellisesti korostettu Helsingin keskeinen rooli uusien vieraslajien saapumisen estämisessä ja täällä jo olevien vieraslajien leviämisen rajoittamisessa.

Teknisen palvelun lautakunta esittää lausuntonaan, että mittavien taloudellisten ja ekologisten riskien vuoksi on Helsingin varauduttava vieraslajien aiheuttamaan uhkaan varaamalla riittävät resurssit "Helsingin vieraslajien linjaukset 2012 - 2016"- luonnoksessa esitettyjen toimenpideohjelmien ja konkreettisten vieraslajien torjuntatoimenpiteiden toteuttamiseksi.

Lisäksi vieraslajien linjaukseen tulee sisällyttää seuraavan sisältöinen toimenpide-ehdotus:

Kouluihin tulee saada biologian tai muun perusopetuksen yhteyteen opetuskokonaisuus tästä aiheesta. Esim. vieraskasvilajien hävittämistä tulisi opettaa ja harjoitella jo kiinteänä osana esim. biologian opetusta. Samalla koulussa tutustutaan käytännössä vieraslajien torjuntaan esim. loukkupyntiin.

Opetuksessa tulee huomioida myös asianmukainen ja vastuuntuntoinen asennoituminen vieraslajien kasvien ja siementen tuontiin ulkomailta.

Käsittely

21.02.2013 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Esittelijä lisäsi ehdotukseensa seuraavan:

Vieraslajien linjaukseen tulee sisällyttää seuraavan sisältöinen toimenpide-ehdotus:

23.03.2018

Kouluihin tulee saada biologian tai muun perusopetuksen yhteyteen opetuskokonaisuus tästä aiheesta. Esim. vieraskasvilajien hävittämistä tulisi opettaa ja harjoitella jo kiinteänä osana esim. biologian opetusta. Samalla koulussa tutustutaan käytännössä vieraslajien torjuntaan esim. loukkupyyntiin.

Opetuksessa tulee huomioida myös asianmukainen ja vastuuntuntoinen asennoituminen vieraslajien kasvien ja siementen tuontiin ulkomailta.

Esittelijä

toimitusjohtaja
Timo Martiskainen

Lisätiedot

Jouko Laakso, yksikönjohtaja, puhelin: 310 39250
jouko.laakso(a)hel.fi

Helsingin Energian johtokunta 12.02.2013 § 4

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätös

Johtokunta päätti antaa asiasta ympäristölautakunnalle esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon:

Vieraslajien linjausten tavoitteena on rajoittaa haitallisten vieraslajien riskejä Helsingin luonnolle, luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle sekä elinkeinoille. Vieraslajien linjausten toteutuksessa kehitetään riskinarviointimenetelmä arvioimaan niiden haitallisuutta Helsingissä. Helsingin Energia tukee vieraslajien linjausten mukaista ennakoivaa suhtautumista, riskinarvioinnin toteutusta ja aiheen tietokannan kokoamista.

Esittelijä

Toimitusjohtaja
Pekka Manninen

Lisätiedot

Martti Hyvönen, Ympäristöjohtaja, puhelin: +358 9 617 2075
martti.hyvonen(a)helen.fi